

**TO‘QIMACHILIK SOHASINI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA
INNOVATSION RIVOJLANISH OMILLARI****Anvarov Sherzodbek Dilmurod o‘g‘li**
mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya: Mazkur maqolada to‘qimachilik sohasini rivojlanish tendensiyalari va innovatsion rivojlanish omillari ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, innovatsion rivojlanish iqtisodiyotning dinamik tendentsiyasini belgilashi, iste‘molchilar talabini to‘liqroq qondirish va iqtisodiyotning zamonaviy tarmoqlarida mehnat unumdorligini yuqori darajada oshirish imkonini ko‘rsatishi haqida ma‘lumotlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: to‘qimachilik, tendensiya, innovatsion iqtisodiyot, iqtisodiy rivojlanish, innovatsion rivojlanish

Annotation: This article examines the development trends of the textile industry and the factors influencing its innovative growth. It also highlights how innovative development determines the dynamic trends of the economy, enables a more comprehensive satisfaction of consumer demand, and contributes to significantly increasing labor productivity in modern sectors of the economy.

Keywords: textile industry, trends, innovative economy, economic development, innovative development.

Аннотация: В данной статье рассмотрены тенденции развития текстильной отрасли и факторы инновационного развития. Также приведены сведения о том, что инновационное развитие определяет динамические тенденции экономики, способствует более полному удовлетворению потребительского спроса и обеспечивает значительный рост производительности труда в современных отраслях экономики.

Ключевые слова: текстильная промышленность, тенденции, инновационная экономика, экономическое развитие, инновационное развитие.

KIRISH. Hozirgi kunda yengil sanoat korxonalarida ishlab chiqarish jarayonlarining usullari va modellari tahlil qilinadi. Ishlab chiqarish jarayonlarini shakllantirish tamoyillari va ularning boshqaruv qarorlarini shakllantirishga ta‘siri shakllantiriladi. Ishlab chiqarish jarayonlarini kuzatishning asosiy modellari va algoritmlari ishlab chiqilgan.

To‘qimachilik sanoati korxonalarini samaradorligini oshirishning asosiy omillari quyidagilardan iborat:

- boshqaruvni takomillashtirish;
- korxonani modernizatsiya qilish;
- kadrlar malakasini oshirish va tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini takomillashtirish;
- raqobatbardoshlik darajasini oshirish;
- to‘qimachilik mahsulotlarining modeli va dizaynini takomillashtirish;
- eksport salohiyatini oshirish.

ASOSIY QISM. Hozirgi bosqichda boshqaruvni takomillashtirish turli yo‘nalishlarda amalga oshirilmoqda. Korxonalarni qayta qurish, ishlab chiqarish va mahsulotlarni diversifikatsiya qilish, biznes jarayonlarini joriy etish, innovatsiyalarni kengaytirish, strategik menejment, korxonalar rivojlanishini prognozlash va boshqalar shular jumlasidandir.

Korxonada boshqaruvini takomillashtirishning muhim yoʻnalishi yengil sanoatda iqtisodiy-matematik usullarni ishlab chiqish va joriy etish, keng koʻlamli dasturiy taʼminot va zamonaviy yuqori tezlikdagi elektron hisoblash texnikasining mavjudligi hisoblanadi. Bu, ayniqsa, kichik va oʻrta korxonalar uchun toʻgʻri keladi.

Xususan, ISO (Xalqaro Standartlashtirish Tashkiloti) boʻyicha oʻzgartirilgan zamonaviy sifat menejmenti tizimlarining yaratilishi, korxonalarining moslashuvchanligi va ular ishlab chiqarayotgan mahsulotlar assortimenti Oʻzbekistonning yaqin kelajakda JSTga (Jahon savdo tashkiloti) aʼzo boʻlishiga xizmat qiladi. Hozirgi vaqtda asosiy eʼtibor yengil sanoat korxonalarida ishlab chiqarishni boshqarish va tashkil etishni navbatlar nazariyasi (QMS) yordamida takomillashtirishga qaratilmoqda, bu nazariya ilgari ushbu sohada faqat operatsiyalarning mos kelishi koeffitsientini aniqlash uchun katta ahamiyatga ega edi. Sanoatda toʻqimachilik va yengil sanoat boshqa ishlab chiqarish tarmoqlaridan, birinchi navbatda, koʻp mashinali xizmat koʻrsatishda va ishlab chiqarishdagi texnologik oqimlarning oʻta murakkabligida farqlanishini hisobga olsak. Shu munosabat bilan toʻqimachilik va yengil sanoat korxonalarida ish oqimlarini tahlil qilish va modellashtirish asosida boshqaruv tizimlarining tarkibiy boʻlinmalari faoliyati samaradorligini oshirish juda muhim vazifa hisoblanadi.

Kuchli raqobatbardosh iqtisodiy muhitda toʻqimachilik korxonalarining bozordagi oʻrinlari barqarorligini taʼminlash ishlab chiqarish jarayonlarini boshqarishni rivojlantirish, joriy etish, ishlab chiqarish xarakteridagi innovatsiyalarni rivojlantirish, innovatsion mahsulotlarning bozorlarda uzoq muddatli taqsimlanishini taʼminlashning asosiy omili hisoblanadi; ularning barqaror va muvaffaqiyatli rivojlanishiga olib keladi. Dizaynning zamonaviy tarmoqlaridan biri boʻlgan toʻqimachilik mahsulotlarining modeli va dizaynini takomillashtirish insoniyat madaniyatining eng qadimiy anʼanalariga asoslanadi.

Toʻqimachilik sanoatining keyingi rivojlanishi eksportga yoʻnaltirildi. Eksport sanoatda ishlab chiqarish, yangi texnologiyalar va yaratilgan mahsulotlar bozorini rivojlantirish uchun iqtisodiy oʻsishning kuchli ragʻbatlantiruvchi omilidir. Respublika toʻqimachilik sanoati korxonalari tashqi bozorga eksport qilinadigan eng keng turdagi tovarlarni – ip-kalavadan tortib, tayyor mahsulotlar (tikuv va trikotaj)gacha yetkazib berish imkoniyatiga ega. Eksport mahsulotlari ishlab chiqarishni davlat tomonidan ragʻbatlantirishning kompleks tizimi, jumladan, eksport qiluvchi korxonalariga maqsadli kreditlar berish ragʻbatlantirildi. Imtiyozli shartlar, eksport mahsuloti tannarxiga kiritilgan soliqlarni toʻliq yoki qisman qaytarish, sifatni oshirish uchun ilmiy ishlanmalar (tadqiqotlar) uchun sarflangan xarajatlarni qisman qoplash. Toʻqimachilik sanoati tadqiqotlari tahlili ommaviy tizimga mijozlar ehtiyojini qondirishning dinamik tizimini joriy etish uchun global raqobatni koʻrsatadi. Bu zamonamizning asosiy talablari va dolzarb masalalaridan biridir.

Mahalliy korxonalarining ishlab chiqarish jarayonlarini raqamlashtirish mahalliy korxonalarini rivojlantirishning eng muhim va ustuvor yoʻnalishi hisoblanadi. Sanoat korxonalarining iqtisodiy barqarorligini baholashning mavjud usullarini tahlil qilish shuni koʻrsatdiki, eng samaralisi muallif tomonidan integral koʻrsatkichlarni hisoblash asosida taklif qilingan algoritm boʻlib, u quyidagi bosqichlar bilan tavsiflanadi:

1. Tashkilotning iqtisodiy barqarorligi va barqarorligini baholash maqsadini aniqlash.
2. Birlamchi va ikkilamchi axborotni yigʻish va qayta ishlash.
3. Korxonada faoliyatining asosiy yoʻnalishlariga muvofiq funksional bloklar boʻyicha asosiy samaradorlik koʻrsatkichlarini taqsimlash.
4. Manba maʼlumotlarini standartlashtirish va unifikatsiyalash uchun koʻp oʻlchovli qiyosiy tahlil usullarini qoʻllash.

XULOSA. Aytish mumkinki, boshqaruv qarorlarini qabul qilishni qoʻllabquvvatlash va kompaniyaning joriy moliyaviy holatini tahlil qilish uchun oʻrganilayotgan korxonaga uchun turli xil iqtisodiy koʻrsatkichlarni hisoblashdan iborat.

Adabiyotlar

1. Abdusamatovich, U. B. (2022). FINDING THE OPTIMAL CONTENT OF COTTON FIBER IN THE MIXTURE. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 3(04), 109-115.
2. Якубов, М.С., & Уришев, Б.А. (2020). Концепция повышения экономического потенциала текстильной промышленности. *Universum: технические науки*, (6-2 (75)), 57-59.
3. Sh. Korabaev, S. Matismailov, A. Yuldashev, D. Atanbaev, *Solid State Technology* 63(6), 15 (2020)
4. Мухсинова П.А. Развитие легкой промышленности региона на основе кластерного подхода (на материалах Согдийской области Республики Таджикистан). Автореферат дисс. кандидата экон. наук. – Душанбе, 2020. – С. 27.
5. Enright M.J. Why Clusters are the Way to Win the Game? // *Word Link*. 1992. July/August. No 5. P. 24-25.
6. Boltabaev M.R. Oʻzbekiston Respublikasi toʻqimachilik sanoati eksport imkoniyatlarini rivojlantirishda marketing strategiyasi: doktorlik dissertatsiyasi. – T.: TDIU, 2005. – 242 b.;
7. Toshpulatov I.A. Toʻqimachilik korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarish tizimini takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. –T.: TDIU, 2019. – 137 b.